

LERUM
mer än du tror

Kvalitetsrapport 2015
Knappekullaenhetens förskolor

Innehåll

1. ALLMÄN DEL	4
1.1 Kort beskrivning av förskoleenheten och dess organisation på ett övergripande plan.....	4
1.2 Verksamhetens idé och organisation av utbildningen och undervisningen	4
1.3 Allmän förskola	4
1.4 Verksamhetens organisation och ledning	5
1.5 Lokaler och utrustning	7
1.5.1 Torpstugans förskola	7
1.5.2 Höjdens förskola	8
1.6 Arbete med särskilt stöd	8
1.7 Rutiner vid upptäckt av barn som är i behov av särskilt stöd i förskolan	9
1.8 Inflytande och samråd	9
1.8.1 Arbetsenhetsråd/Föräldramöte	9
1.8.2 Enhetsråd	9
1.8.3 Barns inflytande	10
1.9 Åtgärder mot kränkande behandling och arbete för likabehandling, trygghet och trivsel.....	10
1.10 Modersmål.....	11
1.11 Fortlöpande samtal och utvecklingssamtal	11
2 Resultat	13
2.1 Språkutveckling.....	13
Hur arbetar vi för att nå de aktuella målen?	14
Resultat och Analys	15
2.2 SCB-enkäten	18
2.3 Barnkonsekvensanalyser – enskilda beslut	19
2.4 Synpunkter och klagomål.....	20
Städ av lokaler.....	20
Städ av förskolornas gårdar.....	20
Avloppslukt.....	20
Belysning Höjden.....	20
Ventilation.....	20
Rutiner för att hantera inkomna synpunkter och klagomål	20
3 Strategisk del	21
3.1 Sammanfattning och kort uppföljning av föregående års strategier för utveckling	21
Följande rubriker var föremål för förbättringar i vår förskoleenhet	
2014/2015:.....	21
3.1.1 Aktionsforskning, systematiskt kvalitetsarbete genom aktionsforskning.....	21
Resultat och analys	21
3.1.2 Kulturell identitet	22
Resultat och analys	22
3.1.3 Organisationens infrastruktur	23
Resultat och analys	23

3.2	Strategier	24
	Förskoleenhetens utvecklingsområden för läsåret 2015/2016.	24
	3.2.2 Systematiskt kvalitetsarbete genom aktionsforskning- analys, resultat, genus och jämställdhet.....	24
	3.2.3 Språkutveckling- Språkutvecklande arbete utomhus.....	24
	3.2.4 Kulturell identitet	24
	3.2.5 Hållbar utveckling- Giftfri förskola.....	24
3.3	Barnkonsekvensanalyser av strategierna	25
4	Referenslista	26

1. ALLMÄN DEL

1.1 Kort beskrivning av förskoleenheten och dess organisation på ett övergripande plan.

Knappekullaenheten förskolor ingår i en enhet tillsammans med Knappekullaskolan (F-5). I enheten ingår två förskolor, Höjdens förskola och Torpstugans förskola. Knappekullaenhetens förskolor består av totalt åtta avdelningar, fördelade i två förskolebyggnader. Förskolorna drivs av en, för båda husen, gemensam förskolechef och totalt 32 medarbetare. Förskolans organisation arbetar aktivt för att skapa trygghet och trivsel genom att lyfta fram delaktighet och inflytande för personal, barn och vårdnadshavare. Förskolornas organisation är uppbyggd genom att arbeta i ”storarbetslag” där två avdelningar samverkar för att ge barn och vårdnadshavare mångfald i kompetens och intresseområden. Vi ser det som en styrka att barn och pedagoger lär känna varandra över ”åldersgränserna” och på det viset lära av och med varandra. Genom detta utvecklas barns sociala utforskande kompetens och de lär sig samtidigt att ta hänsyn till och hjälpa varandra.

1.2 Verksamhetens idé och organisation av utbildningen och undervisningen

Under läsåret 2013/2014 har barns delaktighet och inflytande vuxit fram och befästs som ledord i förskoleenheten. Vår förskoleverksamhet har utvecklats och utmanats genom gemensam litteratur och aktionsforskning. Barns delaktighet och inflytande är ett förhållningssätt som vi strävar efter på enheten. Ett förhållningssätt som ska leda till en för barnen ännu större delaktighet och inflytande i sin verksamhet. Vår förskoleverksamhet ska verka för att kunskaper utvecklas genom att barn får utforska sin omgivning och sina intressen utifrån vad barnet själv uppfattar som intressant, roligt och utvecklande. För att detta ska vara möjligt krävs det att pedagogerna har förmåga att lyssna in vad barnen riktar sin uppmärksamhet kring så att förskoleverksamheten blir så stimulerande och rolig som möjligt. Detta förhållningssätt tror vår organisation ska gynna utvecklandet av entreprenörsandan bland våra barn. Det ska ge barnen goda förutsättningar att studera vidare i Lerums kommuns skolor som verkar för att barn ska bli nya entreprenörer i världen.

1.3 Allmän förskola

Knappekullaenheten förskolor har förlagt tiden för allmän förskolevistelse på tisdagar, onsdagar och torsdagar mellan klockan 08:45-13:45. Syftet med allmän förskola är att ge de barn som annars inte går i förskolan möjlighet att under 15 timmar per vecka få den stimulans som förskolan ger. Förskolan är ett komplement till hemmet och erbjuder en väl genomtänkt agenda för lärande och utveckling. I vår enhet har vi valt att förlägga

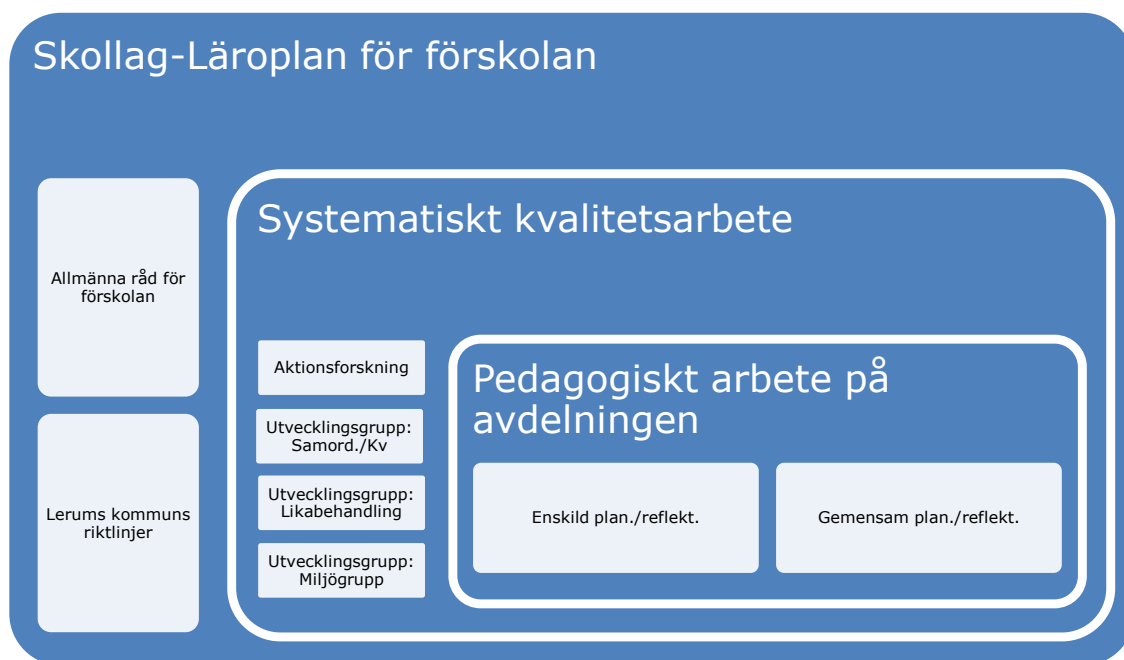
den allmänna förskolevistelsen på tre längre dagar. Detta för att barnet ska få tid på sig att komma in i gruppen och få känna sig som del av gruppen och ett socialt sammanhang innan det är dags att avsluta. Förläggningen av tiden för allmän förskola skapar också möjlighet till mer sammanhängande och ostörd lek eller aktivitet.

1.4 Verksamhetens organisation och ledning

Knappekullaenhetens förskolor bedriver förskoleverksamhet för barn i åldrarna 1-5 år. Förskoleenheten har under läsåret bestått av fyra storarbetslag, sammanlagt har vi haft cirka 160 barn inskrivna. Verksamheten på respektive förskola har organiserats utifrån en basgrupp vilken under större del av dagen är uppdelad i yngre barn respektive äldre barn. Detta för att bättre kunna möta barns behov och intresse med stimulans och utmaning i lagom nivå. Basgruppen ger också en stabilitet och trygghet som främst de yngre barnen behöver, men alla barn mår bra av stabilitet.

På Knappekullaenheten arbetar ledningen i team om tre ledare. Teamet består av två rektorer och en förskolechef. Förskolechefen delar kontor med rektorerna i Knappekullaskolans lokaler men förlägger större del av arbetstiden på förskolorna. Knappekullaenheten har också en administratör och en vaktmästare som förlägger delar av sin tjänst hos förskolan.

Förskoleenhetens infrastruktur bygger på att pedagoger ska känna delaktighet och ges möjlighet att driva förskoleenhetens processer. Genom att ansvaren är uppdelade kan vi göra många delaktiga och sprida inflytandet. Förskoleenhetens infrastruktur utgår från gällande styrdokument och Lerums kommuns riktlinjer för att sedan mynna ut i enhetsnivå och arbetslagsnivå.

(Bilden illustrerar organisationens delar som bygger helheten.)

För att förskoleenheten ska säkerställa att man uppfyller målen i Läroplan för förskolan är pedagogerna indelade i tre olika utvecklingsgrupper som har tid till förfogande i kalendarier. Utvecklingsgrupper med stående tid i kalendarier är indelade i följande uppdrag:

Samordnar- & Kvalitetsgruppen (Sam/KV)	Likabehandlingsgruppen	Miljögruppen
Syfte	Syfte:	Syfte
<p>Samordnaren är språkrör mellan storarbetslaget och förskolechefen.</p> <p>Samordnaren är också kvalitetsansvarig för storarbetslaget och tar ansvar för, och arbetar aktivt med att driva förskoleenhetens gemensamma processer.</p>	<p>Tar ansvar för att arbetslagen arbetar med kvalitetarbete systematiskt inom detta område.</p> <p>Ansvarar också tillsammans med förskolechef för att en årlig plan upprättas förskolan.</p>	<p>Tar ansvar för att miljöarbete/hållbar utveckling blir ett naturligt inslag i barnens vardag.</p>

Utöver utvecklingsgrupperna finns det även pedagoger som är IKT, kultur- och inköpsansvariga m.m. De bokar in behovsmöte när det är lämpligt. Miljögruppen arbetar i linje med Lerums kommuns vision som är ”att bli Sveriges ledande miljökommun år 2025 eller tidigare” genom att bland annat starta upp arbetet med att skapa giftfria förskolor.

1.5 Organisationens förbättringshistoria

För att på ett överskådligt sätt synliggöra vår förbättringshistoria har vi valt att presentera detta i en tabell. Tabellen visar nuläget (VT 2015) för förskolornas utvecklingsprocesser. Den är indelad i tre faser: initiering, implementering och institutionalisering. När ett område betecknas som institutionaliserat innebär det att området är en del av vardagen och pedagogers förhållningssätt.

Knappekullaenhetens förskolor

Förbättringshistoria	År	Initiering	Implementering	Institutionalisering
Matematik i förskolan	2009			X
Bemötande/förhållningssätt	2011		X	
Barns delaktighet och inflytande	2012		X	
Likabehandling	2013		X	
IKT	2013	X		
Kulturell Identitet	2013	X		
Kvalitetsmallar	2013			X
Aktionsforskning	2014	X		
Organisationens infrastruktur	2014		X	

1.5 Lokaler och utrustning

1.5.1 Torpstugans förskola

Torpstugans förskola är byggd 2008, här går barn i åldrarna 1-5 år. Förskolan har ljusa lärmiljöer och är inredd med ljuddämpande material i t.ex. golv och tak. Det finns flera smårum i angränsning till avdelningarnas allrum. Lekgården består av flera gräsytor, sex gungor, rutschkanor, odlingsmöjligheter, asfalterade cykelvägar m.m. Det finns även avgränsade ytor där de yngsta barnen kan leka i lugnare miljö.

Torpstugans förskola består av två avdelningar för barn i åldrarna 3-5 år och två avdelningar för barn mellan 1-3 år. Förskolan är organiserad i storarbetslag där yngre, 1-3 år, och äldre, 3-5 år, bildar ett gemensamt storarbetslag. Storarbetslagen är kallade Ängen och Skogen.

1.5.2 Höjdens förskola

Höjdens förskola är byggd 1974. Här går barn i åldrarna 1-5 år. Förskolan är organiserad i storarbetslag där yngre, 1-3 år, och äldre, 3-5 år, bildar ett gemensamt storarbetslag. Arbetslagen är kallade Krokodilen och Delfinen. Höjdens förskola har sedan höstterminen 2013 organiserats med en resursavdelning för flerfunktionshindrade barn. Avdelningen kallas för Regnbågen och hör samman med Delfinens storarbetslag. Förskolan har stora och bra lärmiljöer samt tillgång till en stor lekhall. Förskolans lek- gård har många gräsytor, sex gungor, rutschkana, pulkabacke och avgränsade ytor för de yngsta barnens lek. Höjdens förskola har under hösten 2014 fått nytt ljuddämpat innertak vilket har resulterat i stor förbättring i ljudmiljön.

Förskolornas lärmiljö är i ständig förvandling. Utformning av lärmiljön sker utifrån barngruppens behov och inflytande. Under verksamhetsåret 2012/2013 hade varje förskoleavdelning tillgång till varsin Ipad. Antalet Ipads har utökats till ca. 3 per avdelning under läsåret 2013/2014, detta för att ge fler barn möjlighet att använda Ipad som lärverktyg. Ipad används flitigt till dokumentation av verksamheten där barn och personal skapar kollage, filmer och reflekterar tillsammans. Förskolorna har även projektorer i taket för att kunna använda det insamlade materialet på storbild tillsammans med barnen och vid föräldramöten. Personal som är tillsvidareanställd på förskoleenheten har en personlig dator för att ha möjlighet att dokumentera och kommunicera förskolans pedagogiska uppdrag. Förskolebarnen har tillgång till minst en dator per avdelning. Båda förskolorna har ett eget tillagningskök där en kokerska från måltidsservice ansvarar för att förskolebarnen får god och näringsrik kost.

1.6 Arbete med särskilt stöd

Hela Knappekullaenheten har ett gemensamt barn- och elevhälsoteam (BEHT) som arbetar för att främja hälsa och skapa en god lärandemiljö för varje barn utifrån barnets egna förutsättningar. BEHT-teamet genomför sitt uppdrag utifrån att fokusera på de barn som tillfälligt eller varaktigt behöver särskilt stöd i sin utveckling. För att barn ska uppmärksammas i BEHT måste barnens vårdnadshavare lämna sitt godkännande att barnets identitet ska nämnas. I enhetens BEHT ingår förskolechef, två specialpedagoger, skolpsykolog och en kurator. Vid behov finns specialpedagoger från centrala teamet. BEHT träffas 30 min. varannan vecka. Utöver detta träffas förskolechef och den specialpedagog som är speciellt kopplad till förskolorna ytterligare varannan vecka, samt vid behov.

Under våren 2014 utarbetades en barnhälsoplan respektive elevhälsoplan på enheten. Vi ser att innehållet kan se olika ut beroende på verksamhet. På detta sätt blir respektive plan mer tydlig och inriktad mot specifik verksamhet.

Se Barnhälsoplan för Knappekullaenhetens förskolor:

[https://www.lerum.se/Documents/Barnhälsoplan, Knappekullaenhetens förskolor](https://www.lerum.se/Documents/Barnhälsoplan,Knappekullaenhetens_förskolor)

1.7 Rutiner vid upptäckt av barn som är i behov av särskilt stöd i förskolan

När ett barn uppmärksammas att vara i behov av särskilt stöd börjar arbetslaget närmast barnet diskutera sakfrågan. Vid behov kontaktas förskoleenhetens specialpedagog och förskolechef. Vårdnadshavarna tillfrågas alltid om specialpedagogen får lov att påbörja en kartläggning, och en eventuell handlingsplan upprättas. Om en handlingsplan kring ett barn upprättas utgår denna från specialpedagogens kartläggning samt samtal med vårdnadshavare och personal kring barnet på förskolan. Om behov finns kontaktas enheten för elevhälsa och utveckling i Lerums kommun. Förskolan samarbetar vid behov med andra instanser i samhället som till exempel habilitering, socialtjänst och sjukvård. Barnets bästa ska vara fokus i alla led där dialog förs. Genom att pedagogerna lyssnar till barnets ställningstagande eller om barnet är yngre, på barnets vårdnadshavare, kan vi lyfta fram och ta tillvara på barnets perspektiv.

1.8 Inflytande och samråd

Förskoleenheten erbjuder olika alternativ för vårdnadshavare att få inblick i verksamheten. Via blogg och veckobrev som kommer ut kontinuerligt kan våra vårdnadshavare hålla sig uppdaterade på förskolans innehåll. Förskolan har privilegiet att träffa barnens vårdnadshavare dagligen. I den dagliga kontakten utbyts information på både individ- och verksamhetsnivå. Vi arbetar med utgångspunkt i skolverkets riktlinjer om formellt inflytande för vårdnadshavare bestående av föräldramöte, utvecklingssamtal och enhetsråd.

1.8.1 Arbetsenhetsråd/Föräldramöte

Varje förskola erbjuder arbetsenhetsråd/föräldramöte en gång per termin. På dessa möten lyfts ämnen som berör mål för verksamheten, föräldrainflytande och likabehandlingsfrågor.

1.8.2 Enhetsråd

På enhetsrådet träffas hela skol- och förskoleenhetens representanter. Samtal förs tillsammans med elevers och barns vårdnadshavare, rektorer, förskolechef och personalrepresentanter. På enhetsrådets möten diskuterar vi praktiska frågor om skolans och förskolans fysiska miljö samt pedagogiska frågor om förskolans och skolans utveckling. Vårdnadshavare kan där utöva sitt inflytande och förmedla synpunkter kring vår information samt pedagogiska inriktning. Enhetsrådet har kännetecknats av ett gott samtalsklimat där vårdnadshavare har bidragit med bra förslag och goda tankar kring barn och elevers utveckling och lärande. Rektorer och förskolechef kallar till enhetsrådsmöte 4 gånger per år. Dock har vi det senaste läsåret haft ett sjunkande antal representanter från förskolorna. I dialogen med förskolans enhetsrådsrepresentanter framkommer att vårdnadshavare som är representanter sällan får ärenden från föräldrargruppen att ta med till forumet, vilket leder till att representanterna inte känner

att man representerar gruppen. I dialogen framkommer också att man som vårdnadshavare på förskolan känner att man har god insyn i verksamheten och bra kommunikation med personalen genom att man träffas dagligen. Vårdnadshavare har även arbetsenhetsrådet/föräldramöte 2 gånger per år, utvecklingssamtal 2 gånger per år och andra gemensamma arenor för inflytande och samråd som till exempel trädgårdsfixardag, Luciafirande och sommarfest.

I samråd med de vårdnadshavare som är representanter har vi valt att förändra strukturen på förskolornas enhetsråd inför läsåret 2015/2016. Enhetsrådet ersätts med Förskoleråd som kommer hållas 2 gånger per år. Här kommer dialog föras kring det som vårdnadshavare vill ta upp gällande förskolans verksamhet och utveckling. Alla vårdnadshavare bjuds in och får anmäla sitt intresse. Först till kvarn gäller. Skulle detta bli populärt får vi se över hur vi kan utveckla rådet i framtiden.

Enhetsrådet/förskolerådet har två uppgifter:

1. Ge möjligheter för vårdnadshavare att föra fram förslag och synpunkter i olika frågor (ej enskilda barn, föräldrar och personal).
2. Ge information om kommande beslut i frågor som kan påverka barnen och är av intresse för vårdnadshavare (Skolverket 2013).

1.8.3 Barns inflytande

För att öka barns delaktighet och inflytande i förskoleverksamheten påbörjade vi år 2012 att förkovra oss i *Lyssnandets Pedagogik* (Åberg 2005). Litteraturen fokuserar på att utgå från barns uppmärksamhet och intresseområden. Vår förskoleorganisation verkar för att kunskaper utvecklas genom att barn får utforska sin omgivning och intressen utifrån vad barnet själv uppfattar som intressant, roligt och utvecklande. Pedagogerna har förmåga att lyssna in vad barnen riktar sin uppmärksamhet kring blir avgörande för att förskoleverksamheten ska bli så stimulerande och rolig som möjligt för barnen. Genom att arbeta på det här viset anser vi att utvecklandet av entreprenörsandan bland våra barn ges bästa möjliga förutsättning. Under våren 2014 fortsatte vi detta arbete genom att tillföra ytterligare litteratur inom området barns inflytande. Vi läste utvalda delar ur *Möten för lärande* (Johansson 2005) och förde dialog i arbetslagen kring vad innehållet i texten betydde för oss. Därefter har vårt fokus vidgats och även inbegripit kulturell identitet och likabehandling, vilket vi menar går hand i hand med barns delaktighet och inflytande.

1.9 Åtgärder mot kränkande behandling och arbete för likabehandling, trygghet och trivsel

Knappekullaenhetens förskolor har en gemensam likabehandlingsplan föra att förebygga kränkande. Utöver detta upprättar vi, för förskolorna, separata årliga planer.

Höjden; Likabehandlingsplan, Höjdens förskola

Torpstugan; Likabehandlingsplan, Torpstugans förskola

Förskolornas likabehandlingsplan revideras två gånger per läsår och vi har en ansvarsgrupp som tillsammans med förskolechef ska säkerställa att likabehandlingsplanen följs upp. Arbetet med kartläggning inför upprättandet av den årliga planen påbörjas i början av höstterminen. Med utgångspunkt i kartläggningen och tidigare års årliga planer utformas en ny årlig plan för varje förskola och följs upp av likabehandlingsgruppen och förskolechef under året. För att kunna göra en ordentlig kartläggning samt hinna lära känna våra nya barn innan vi formar den årliga planen så har vi valt att låta vår årliga plan löpa årsvis, oktober till oktober. Tidigare upplevde vi att arbetet med den årliga planen blev ett hastjobb som skulle göras samtidigt som vi skolade in nya barn. Detta i sin tur gav en missvisande bild av nuläget. När arbetet löper årsvis, oktober till oktober, så har barngrupperna ”landat” lite och pedagoger och barn har lärt känna varandra bättre. Vi behöver vidareutveckla arbetet med att göra barnen mer delaktiga i kartläggningen och arbetet med den årliga planen.

Vid fall av kränkande behandling klagas barnets inställning genom dialog med barnet och barnets vårdnadshavare. Skulle barnet inte verbalt kunna uttrycka sin åsikt är vårdnadshavaren barnets talesman.

1.10 Modersmål

Förskoleenheten har i enlighet med Läroplan för förskolan (Skolverket 2011) arbetat med språkutveckling, kulturell identitet och likabehandling. Vi uppmuntrar barn med annat modersmål än svenska att använda sitt modersmål och vi intar ett nyfikat förhållningssätt. I alla vardagliga aktiviteter försöker vi skapa möjlighet för dialog och kommunikation som kan gynna alla barns språkutveckling. Personal och barn frågar ofta hur man säger ord på olika språk och lär på så sätt av varandra. Vi bjuder in vårdnadshavare att läsa böcker för gruppen på sitt modersmål. Några vårdnadshavare har deltagit i samlingar för att berätta om sitt hemland eller sjunga sånger på sitt modersmål. Arbetet med språkutveckling utgör en gemensam plattform, för såväl enspråkiga som flerspråkiga barn, att få större möjligheter att utveckla sitt modersmål.

1.11 Fortlöpande samtal och utvecklingssamtal

Fortlöpande samtal mellan pedagoger och vårdnadshavare sker dagligen vid hämtning och lämning på förskolorna. Samtal med fokus på utveckling och lärande sker en gång per termin. Här träffas ansvarig pedagog och vårdnadshavare med utgångspunkt i barnets digitala dokumentation via Unikum. Under hösten 2013 började några avdelningar på Torpstugans förskola att hålla ”Lärande samtal” tillsammans med

vårdnadshavare. Detta som alternativ till höstens utvecklingssamtal. Individuellt utvecklingssamtal har erbjudits till de som önskat. ”Lärande samtal” har varit forum för pedagogisk dialog, barns utveckling (ej individnivå) och föräldraskap. Föräldrarna har delats upp i mindre grupper med 6-7 föräldrar åt gången och pedagogerna har fungerat som samtalsledare och drivit innehållet. Det har varit väldigt uppskattat bland både vårdnadshavare och pedagoger. Nu kallar vi det ”Utvecklande samtal” eftersom det är mer i enighet med forumets fokus, barns utveckling och förskolans verksamhet. Under verksamhetsåret 2014/2015 har detta arbete fortsatt och spridit sig över huset och nu håller alla avdelningar på Torpstugans förskola ”Utvecklande samtal” en gång per år. Vi har än en gång fått god feedback från våra vårdnadshavare som uttrycker att det är intressant och utvecklande för dem att träffas och föra dialog med förskolans pedagoger och andra vårdnadshavare.

Dokumentation om den övergripande pedagogiska verksamheten sker via Unikum, blogg och mail till vårdnadshavarna. Vårdnadshavare och besökande kan även ta del av verksamhetens dokumentation inne på avdelningarna i form av teckningar och foton av upplevda lärande situationer. Förskolorna har egna hemsidor där vårdnadshavare kan ta del av allmän information. Med hjälp av digital teknik så som Ipad på förskolan når verksamheten lättare ut till vårdnadshavare. Bloggen kan göras tillsammans med barnen och vårdnadshavare kan ta emot den i sin Smartphone eller Iphone. Vårdnadshavare får på detta sätt större inblick i sitt barns vardag och kan enkelt plocka upp ”den röda tråden” när barnet berättar hemma om något på förskolan. I Läroplan för förskolan beskrivs förskolans uppdrag gentemot hemmet. Förskolan ska skapa förutsättningar för vårdnadshavares möjligheter till inflytande. Förutom att skapa möjligheter för vårdnadshavare så ska förskolan ”komplettera hemmet genom att skapa bästa möjliga förutsättningar för att varje barn ska kunna utvecklas rikt och mångsidigt” (Skolverket 2010). Vi ser att våra familjer har olika sätt att ta till sig exempelvis information från förskolan. Vår ambition är att nå så många vårdnadshavare som möjligt eftersom vi anser att kommunikationen är viktig för att barnen ska må bra. Vårdnadshavare som får insyn i verksamheten och sitt barns vardag blir oftast trygga med pedagogerna och verksamheten. Det i sin tur genererar i att barnen blir trygga i verksamheten.

Utvecklingssamtalen bygger på den dokumentation som barn (3-5 år), pedagog och vårdnadshavare skrivit i Unikum. I Unikum finns även en flik för barnet, under denna flik finns ett antal frågor som används som samtalsunderlag för att ta reda på barnets syn och medvetenhet om sitt lärande på förskolan. Även fotografier och barnets alster används som underlag i samtalen. Utvecklingssamtalen sker mellan vårdnadshavare och pedagog. De barn som ska börja i förskoleklass är med på utskolningssamtalet. I blogg och dokumentation på avdelningarna förekommer barns alster och foton av lärande situationer. Barnen tillfrågas innan något läggs på blogg eller sätts upp på väggarna.

2 Resultat

2.1 Språkutveckling

Valet av detta område har koppling till det sektorsövergripande arbete som initierats under 2014.

Förskolan skall sträva efter att varje barn

- tillägnar sig och nyanserar innebörden i begrepp, ser samband och upptäcker nya sätt att förstå sin omvärld,
- utvecklar sin förmåga att lyssna, reflektera och ge uttryck för egna uppfattningar och försöker förstå andras perspektiv,
- utvecklar nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp samt sin förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra,
- utvecklar intresse för skriftspråk samt förståelse för symboler och deras kommunikativa funktioner
- utvecklar intresse för bilder, texter och olika medier samt sin förmåga att använda sig av, tolka och samtala om dessa,

Genom att kartlägga nuläget i vårt språkutvecklande arbete vid tre tillfällen över året 2014-2015 blev vårt arbete med språkutveckling synliggjort för oss. Vi fick syn på att vi utifrån läroplansmålen gör ett bra jobb, dock tänker vi också att allt kan förbättras. Eftersom språkutveckling har lyfts fram som ett område för särskild uppföljning för högre måluppfyllelse i svenska så har området aktualiserats i många av våra forum. Ett resultat är att det har uppstått en ”dialogkultur” på våra förskolor vilket mynnar ut i att ämnen som har aktualiserats, så även språkutveckling, per automatik lyfts fram av pedagogerna för dialog i olika forum. Vi tolkar detta som att det betyder att processen kring språkutveckling är levande hos oss. Vi deltog också i den kommungemensamma kompetensutvecklingsdagen i mars 2015 och fick där en ordentlig skjuts och inspiration i arbetet med språkutveckling i förskolan. För att vidare förkovra oss har pedagogerna under året läst valda delar ur följande litteratur.

- Språk och kommunikation (Läraryrket)
- Lärandets grogrund (Ingrid Pramling Samuelsson, Sonja Sheridan)
- Lyssnandets pedagogik (Ann Åberg, Hillevi Lenz Taguchi)
- Barns lärande-Fokus i kvalitetsarbetet (Sonja Sheridan, Ingrid Pramling Samuelsson)
- Hissad och dissad (Margareta Öhman)
- Det tidiga språkbudet (Rigmor Lindö)
- Artikel av Veli Tuomela

Hur arbetar vi för att nå de aktuella målen?

På Knappekullaenhetens förskolor används språket aktivt i vardagen. Vi planerar förskolans rutinsituationer så att de blir språkutvecklande för att på så sätt ta tillvara på de små stunderna. Exempelvis vid påklädning och blöjbyte benämner vi kläder och kroppsdelar med rätt ord, färg och prepositioner. Som verktyg använder vi oss av böcker, berättelser, berättelsekort, ramsor, språklekar samt att vi rimmar på olika ord. Vi benämner också med ord vad vi gör, har gjort och ska göra tillsammans med barnen. Några avdelningar arbetar med symboler över dagens aktiviteter så att barnen vet vad som kommer hända härnäst.

Både Torpstugans- och Höjdens förskola bjöd in förskoleenhetens specialpedagog till vårens föräldramöte (2015) för att tala om vikten av att stödja barns språkutveckling. Förskolorna lyfte fram pedagogernas förhållningssätt i arbetet med språkutveckling samt hur man som vårdnadshavare kan främja barns språkutveckling i hemmet.

En avdelning (1-3 år) har fokuserat extra på att få barnen att göra sin röst hörd. De har förändrat sitt förhållningssätt till att bli mer kreativa och de ställer öppna frågor till barnen och ger sig tid till att lyssna in barnen. De hjälper barnen på vägen genom att erbjuda alternativ och slutligt få barnet att verbalt uttrycka vad de vill ha istället för att endast peka. Genom att vi har förväntningar på barnen och utgår från att barn kan, visar vi barnen att barns röst är viktig.

Andra språkutvecklande aktiviteter som finns på förskolornas avdelningar för yngre barn är bland annat:

- Skriftspråk i form av t.ex. barnens namn i skriftspråk på madrasskåpet, platser och fack vilket bidrar till igenkänningsfaktorn av barnets namn.
- Planerade och spontana samlingar med sång, rim och ramsor.
- Planerade och spontana lässtunder.

På våra förskolor erbjuder vi mycket ”input” men också ”output”. Input i form av att vi använder olika ord och begrepp som vi pedagoger vet att vi kan behöva förklara och upprepa i olika situationer för att det ska bli förståeligt för barnet, men också output. Output, det vill säga, lämna ordet till barnet och lyssna in barnets tankar, funderingar och idéer. När vi gör detta växelvis med barnen i vardagen ges barns språkutveckling möjlighet att växa. Vid måltiderna leker vi med ord, vi använder matramsor och fingerramsor för att skapa ett lustfyllt lärandetillfälle. Barn och pedagoger pratar, diskuterar och för aktiv dialog runt bordet. Vi uppmuntrar barnen att berätta vad de har varit med om för att skapa dialog bortom här och nu.

Flera avdelningar har efter den kommungemensamma kompetensutvecklingsdagen i mars 2015, som var inriktad på språkutveckling i förskolan, synliggjort böcker på ett nytt sätt. Detta sker bland annat genom att placera böcker på fler och nya ställen, exempelvis utanför toaletten och i tamburen. Vi lånar fler böcker nu och besöker

biblioteket oftare. Barnen läser ofta, pratar och reflekterar runt innehållet och bilderna i böckerna. Lässtunder sker både planerat och spontant. Några av avdelningarna arbetar mer med boksamtal nu än tidigare. I boksamtal hjälper vi barnen att tolka och förstå innehållet. Genom att läsa böcker på vilan och när tillfälle ges under dagen, vill vi väcka och utveckla barns intresse för bilder och texter.

En avdelning (3-5 år) ville skapa ett rum där språket flödade och var det centrala. Tillsammans med barnen skapade vi ”Sagofantasirummet”. Barnen var delaktiga i utformandet av både miljön och syftet med rummet. Det skulle vara ett rum där man kan ta det lugnt. Själva förändringen mynnade senare ut i en utveckling kring böcker, eftersom vi upptäckte att barnen ofta satt i ”bikupesamtal” runt böckerna. På denna avdelning har böckerna blivit en stor del av vardagen. Vi hade 4-5 bokstationer och lånade hem ca 150 böcker från biblioteket, varav 15 st. var kapitelböcker. Hos oss läser vi kapitelböcker dagligen, barnen är med och väljer ut de böcker som ska läsas. När barnen hör ett ord de inte förstår sträcker de upp sitt finger i luften och ropar ”nytt ord”, då stannar vi till och pratar, resonera eller slår upp ordet för att få en förklaring. Därefter så skrivs det på en lapp och sätts på väggen som i slutet av läsåret är helt full av nya ord.

Andra språkutvecklande aktiviteter som finns på förskolornas avdelningar för äldre barn är bland annat:

- Språk och skrivhörna där det finns stimulerande språk och skrivmaterial för barnen att tillgå och som uppmuntrar barnens läs- och skrivutveckling.
- Bokstäver på tallrikarnas undersida som stimulerar till samtal kring bokstävernas ljud vid dukning och under måltiderna.
- Symboler och bilder som förstärker det verbala ordet.
- Språksamlingar
- Projekt i små grupper utifrån intresse och mognad, några dagar i veckan. Det blir många språkutvecklande samtal och dialoger i grupperna.

Resultat och Analys

Vi har blivit mer medvetna om hur vi använder språket och hur viktigt språket blir i alla situationer. Språkforskaren Veli Tuomela påtalar att det finns stark koppling mellan att ”bada” barn i språk, och barns språkutveckling. Vi kan se att barnens verbala förmåga har utvecklats när vi ställer frågor i olika situationer till dem. Detta gäller både de yngre barnen likväl som de äldre. Vid våra planeringar, reflektions- och aktionsforskningsstillfällen har dialogen om barns språkutveckling varit mer levande än tidigare år. I denna dialog har vi uppmärksammat att vi landat i vårt eget förhållningssätt till arbetet med barns språkutveckling. Vi pedagoger kan höra att sättet vi talar och uttrycker oss på präglar barnen genom att barnen börjar använda samma ord som vi använder. Vi märker även att det vi säger och hur vi säger något blir centralt. Vi har observerat att barnens sociala samspel fungerar bättre. Barnen samtalar och interagerar mer med varandra. Det har blivit färre konflikter, och konflikter som uppstår

kan barnen oftare lösa själva utan hjälp av oss pedagoger. Vi menar att när barnen använder sitt verbala språk fungerar kommunikationen lättare mellan barnen. Det skulle kunna bero på att barnen blir äldre men även på att barnen blir bättre kommunikatörer genom vägledning och stöttning av pedagogerna.

Många avdelningar planerar och tar tillvara på förskolans rutinsituationer så att de blir språkutvecklande exempelvis vid påklädning och blöjbyten. På dessa avdelningar har vi observerat att barnen har ökat sin förståelse för prepositioner. Barnen förstår och kan hämta det vi pratar om, de kan dra över, hänga upp, trä i med mera i både ord och handling. På våra förskolor har vi mer och mer börjat lägga större vikt vid att använda rutinsituationer till lärande. De pedagoger som medvetet använder rutinsituationer till språkutveckling uttrycker att de upplever att de bättre lever upp till Läroplan för förskolan. Detta ger, utöver ökade möjligheter till barns språkutveckling också en positiv effekt på pedagogernas känsla för att utföra och leva upp till sitt uppdrag.

På en av avdelningarna som arbetar med symboler och bilder ser vi att barnen själva har börjat tillverka egna skyltar. Vi drar slutsatsen att barnen inspirerats av pedagogerna och vill vara delaktiga i skapandet. Vi kan också se det som att barnen har förstått att de kan kommunicera via symboler och bilder. Det skulle kunna innebära att de ser nytta i att kunna förmedla det tecknade eller skrivna ordet. En avdelning (1-3 år) har fokuserat på att få barnen att göra sin röst hörd, det vill säga, ta plats i gruppen. Här har vi genom gemensam dialog i arbetslaget uppmärksammat att vi har förändrat vårt eget förhållningssätt. Vi ställer mer öppna frågor till barnen och ger oss tid till att lyssna in barnen. Vi anser att vi talar mer med barnen, än till barnen nu. Genom vår aktionsforskning, litteratur och med stöd från handledaren som ställt utmanande frågor har vi utvecklat vårt förhållningssätt.

På avdelningen som har utformat ett sagofantasirum tillsammans med barnen ser vi att rummet används i större utsträckning än tidigare. Vi har sett att många barn vill leka eller läsa i rummet. Tidigare var det ingen som var intresserad av att vistas där. Vi tror att förändringen i miljön samt att det var barnen som planerade och genomförde förändringen är anledningen till att sagofantasirummet är så populärt. Troligtvis hade det sett annorlunda ut om vi inte hade involverat barnen. Barn och pedagoger hade från början skildat meningar om hur rummet skulle användas men genom att föra dialog med barnen om rummet kom vi gemensamt fram till användningsområdet. Barnen leker ofta rollekar eller sitter i ”mysgarderoberna” två och två för att läsa eller jobba med Ipad. I överenskommelse med barnen är det lugna lekar som gäller här.

Många avdelningar har börjat låna fler böcker och en avdelning som har börjat låna fler kapitelböcker hör att barnens intresse för böcker och nya ord har vuxit. Barnen har börjat ”leta” nya ord. Barnen sträcker upp sin finger i luften och ropar ”nytt ord” när de hör något ord som de inte förstår. Många föräldrar har berättat att deras barn uppmärksammar och använder nya ord hemma. Även vi på förskolan märker hur barnen använder sig av mer avancerade ord och kommer ihåg en del av de nya orden som vi fördjupat oss i. Ett resultat av detta är ökat ordförråd hos barnen. Barnen är också bekväma i att vara på biblioteket. Om någon kompis som är kvar på förskolan önskat att de ska låna en bok till denne så jobbar de aktivt för att hitta den bland annat genom att leta själv, fråga och engagera kompisar i letande eller fråga vid frågestationen. Föräldrar

har berättat på utvecklingssamtalen att barnet har påverkat familjen att börja gå till biblioteket. På denna avdelning märker vi skillnad om det finns för lite böcker, barnen vandrar mer och landar inte lika lätt i samtal mellan varandra. Innan vi lånade och placerade böcker på olika ställen var det sällan barnen satt längre stunder och samtalade. Ett barn förklarar sin förståelse för språkprojektet på avdelningen:

”Det är bra att kunna nya ord så att andra förstår vad man menar. Typ om mamma och pappa inte förstår vad *Slå en drill* är så kan jag förklara”.

En avdelning skapade förra läsåret (2013) en språk- och skrivhörna och barnen upplevde den som positiv. Då hörde vi att det fördes mer dialog kring skriftspråket än tidigare och vi upplevde att språk- och skrivhörnan tillförde och förbättrade arbetet med barns språkutveckling. Avdelningen valde att ha kvar den och ser under 2014/2015 att den fortfarande är lika populär och att miljön tillför lust och inspiration till skriftspråket. Barnen har fått ett stort intresse för bokstäver och för att skriva. De kommer ofta och frågar hur man skriver olika ord och vad står det här. Samtidigt ser vi också att barnen tar varandra till hjälp när de ska skriva och läsa, och att de uppmuntrar varandra. Detta resultat tänker vi beror på att förskolan erbjuder ett lust- och lekfullt sätt för barnen att tillägna sig skriftspråket.

Utifrån genusperspektivet saknar förskolorna rutiner för att normkritiskt granska undervisningen och pedagogers förhållningssätt. Förskoleenhetens genus- och jämställdhetsperspektiv kan vidareutvecklas genom vårt aktionsforskningsarbete med resultat och analys.

Några avdelningar arbetar med språksamlingar i mindre grupper för att stötta barn som behöver extra stöd i sin språkutveckling. Projekt i små grupper utifrån intresse och mognad ger också mer utrymme till barn som behöver extra stöd. Vi ser dock att det är gynnsamt för alla barn. Barnen får mer utrymme och taltid i mindre grupp, vilket i sin tur gynnar barns språkutveckling. Vi lägger stor vikt vid barns placering under måltider och aktiviteter för att barn med behov ska få en så gynnsam placering som möjligt utifrån det individuella behovet och dialogen som sker. Till vår hjälp i arbetet med att stötta och utmana barn i behov av särskilt stöd har vi vår specialpedagog. Specialpedagogen kartlägger vilka behov som kan finnas och handleder pedagoger med övningar eller aktiviteter. Vi samarbetar även med externa instanser som till exempel logoped och BVC. Vi anser att vi har kommit långt i vårt arbete med språkutvecklingen. Detta genom att vi har haft tydliga mål och att vara fokuserade.

2.2 SCB-enkäten

Höjdens förskola

I januari 2015 genomfördes SCB-föräldraenkät i Lerums kommuns alla förskolor och familjedaghem. Det förra mättillfället var i januari 2013. Mätningen görs vartannat år. Resultatet av föräldraenkäten redovisas per förskola.

Lerum, Knappekulla, Höjdens förskola						
FRÅGA	FAKTOR	Betygsindex		Jämförelse med samtliga redovisningsgrupper 2015		
		2015	2013	Betygsindex	Lägsta betygsindex	Högsta betygsindex
Fr 13:a-c	NFI	65	68	76	42	94
Fr 14:a-b	FÖRTROENDE	65	73	80	45	98
Fr 4:1-3	TRIVSEL	84	85	87	64	97
Fr 5:1-4	TRYGGHET	77	82	82	54	97
Fr 6:1-3	BEMÖTANDE	81	80	84	65	98
Fr 7:1-8	PEDAGOGISK UTVECKLING	70	74	80	58	96
Fr 8:1-5	PEDAGOGISK PROCESS	75	74	81	58	95
Fr 9:1-4	SÄKERHET	67	69	74	46	92
Fr 10:1-3	DELAKTIGHET/INFLYTANDE	57	66	73	35	94
Fr 11:1-4	FÖRSKOLEMILJÖ	68	69	70	40	93
Fr 12:1-2	MÅLTIDER	84	83	81	53	95
	MEDELINDEX	74	76	79		

Svarsfrekvensen bland vårdnadshavarna var 38 % på Höjdens förskola vid enkätundersökningen 2013 och så även 2015. Än lägre var den vid undersökningstillfället 2011.

Torpstugans förskola

Grafen visar index som symboliserar medelvärdet av vårdnadshavares bedömningar av förskoleverksamheten i Lerums kommun 2013 och 2015

Lerum, Knappekulla, Torpstugans förskola						
FRÅGA	FAKTOR	Betygsindex		Jämförelse med samtliga redovisningsgrupper 2015		
		2015	2013	Betygsindex	Lägsta betygsindex	Högsta betygsindex
Fr 13:a-c	NFI	75	71	76	42	94
Fr 14:a-b	FÖRTROENDE	77	73	80	45	98
Fr 4:1-3	TRIVSEL	86	82	87	64	97
Fr 5:1-4	TRYGGHET	79	77	82	54	97
Fr 6:1-3	BEMÖTANDE	80	76	84	65	98
Fr 7:1-8	PEDAGOGISK UTVECKLING	77	71	80	58	96
Fr 8:1-5	PEDAGOGISK PROCESS	79	75	81	58	95
Fr 9:1-4	SÄKERHET	77	68	74	46	92
Fr 10:1-3	DELAKTIGHET/INFLYTANDE	75	71	73	35	94
Fr 11:1-4	FÖRSKOLEMILJÖ	70	58	70	40	93
Fr 12:1-2	MÅLTIDER	82	75	81	53	95
	MEDELINDEX	78	73	79		

Svarsfrekvensen år 2013 var 54 % och har år 2015 ökat till 70 %.

2.3 Barnkonsekvensanalyser – enskilda beslut

Vid alla förändringar som påverkar barn väger vi för- och nackdelar mot varandra. Det gäller exempelvis om personal byter avdelning, förändringar i schema, omstrukturering i miljön. Denna typ av övervägande görs i samråd med personal som har god kännedom om de barn som blir berörda. Å ena sidan väger vi in hur förändringen kan komma att påverka ett barn eller barnen, å andra sidan konsekvensen av att inte genomföra förändringen. Det kan vara långa processer beroende på vad förändringen gäller eller kortare vid små förändringar. Konsekvensen av förändringarna följs upp på olika sätt genom samtal i arbetslag, samverkansgrupp, samordningsgrupp eller på APT. Är det gällande specifika barn så följs det även upp med berörda vårdnadshavare. Förskolechef är ansvarig.

2.4 Synpunkter och klagomål

Antalet inkomna mail med synpunkter och klagomål under 2014/2015 är tre. Därtill har det inkommit ett telefonsamtal.

Här sammanfattas typ av synpunkter och klagomål som inkommit:

Städ av lokaler

Personal vid båda förskolorna har vid upprepade tillfällen påtalat brister i städningen, allt från fläckiga golv, komposter som inte är tömda och dammiga ytor.

Städ av förskolornas gårdar

Vårdnadshavare och personal påtalar brister och utebliven städning av gårdarna.

Avloppslukt

Personal vid Torpstugans förskola har vid flertalet tillfällen under året påtalat avloppslukt i lokaler samt på utsidan. Efter utredning under våren är felet avhjälpt.

Belysning Höjden

Vårdnadshavare och personal på Höjdens förskola anmärker på bristande belysning på gården. Bekymret är åtgärdat.

Ventilation

Personalen på Torpstugans förskola har länge upplevt att ventilationen inte är tillfredsställande. Åtgärder kommer att ske hösten 2015.

Rutiner för att hantera inkomna synpunkter och klagomål

Synpunkter och klagomål från vårdnadshavare lämnas via personalen på förskolorna till förskolechef. Vårdnadshavare har också möjlighet att ringa eller maila förskolechef direkt. Synpunkter och klagomål framförs till förskolechef som i sin tur kontaktar den instans som kan/ska åtgärda felet. Förskolechef återkopplar eventuell åtgärd till pedagoger och/eller vårdnadshavare.

3 Strategisk del

3.1 Sammanfattning och kort uppföljning av föregående års strategier för utveckling

Följande rubriker var föremål för förbättringar i vår förskoleenhet 2014/2015:

- **Aktionsforskning, systematiskt kvalitetsarbete genom aktionsforskning**
- **Kulturell identitet**
- **Organisationens infrastruktur**

3.1.1 Aktionsforskning, systematiskt kvalitetsarbete genom aktionsforskning

Så här har vi gjort:

Hösten 2014 startade vi upp vårt arbete med aktionsforskning. Ett kvalitetsarbete där vi för att systematiskt se och utveckla barns lärande använder aktionsforskning som utvecklingsredskap. Vi aktionsforskar på vår verksamhet med hjälp av en handledare som stöttar och utmanar oss i det systematiska kvalitetsarbetet. Arbetslagen träffar handledaren 5 gånger per år. Vid dessa tillfällen ställer handledaren öppna frågor, ger feedback och feedforward, stöttar dokumentationsarbetet och söker forskning inom arbetslagets utvecklingsområde som vi läser och diskuterar. Den litteratur vi läser i vår aktionsforskning ska vila på vetenskaplig grund. I detta reflektionsforum är det fokus på det kollegiala lärandet med utgångspunkt i det sociokulturella perspektivet. Ur det sociokulturella perspektivet ses lärandet som situerat, det vill säga att lärandet sker i ett sammanhang. Kunskap finns mellan människor och utvecklas genom interaktion med andra i olika sociala sammanhang. I aktionsforskningen lär vi av och med varandra, vi delar med oss av våra erfarenheter och kopplar teori och praktik för att utveckla arbetslagets utvecklingsområde. Varje arbetslag väljer ett eget utvecklingsområde utifrån barngruppens behov och tidigare års resultat.

Resultat och analys

När vi tittar på vad det är som har skett under vårt första år med aktionsforskning är det ett antal faktorer framträdande som tongivande för avdelningarnas resultat. Bland annat dokumenteras våra aktioner kontinuerligt och ett resultat av regelbunden dokumentation är att vi ser att dokumentationen gör det enkelt att arbeta systematiskt, vi får syn på det vi gör och vad det har lett till. Vi upplever att aktionerna och litteraturen bidrar till djupare pedagogisk dialog i arbetslagen. Vi ser genom dokumentationen att handledaren hjälper oss framåt, de frågeställningar som hon ställer gör att vi vänder och vrider på det aktuella utvecklingsområdet. Vi tror att vi utan handledning som stöttning och utmaning, kanske hade fastnat i andra frågor. Vi upplever även att vi genom aktionsforskning har blivit bättre på att ”släppa garden”, vi vågar testa nya vägar och lyfta fram resultatet för dialog i arbetslaget. Vi hade troligtvis tagit längre tid på oss om vi inte haft aktionsforskningsforumet där dialogen inte kretsar kring rätt och fel utan mer kring, hur blev det? Vad beror det på? Hur kan vi göra nästa gång? Genom att läsa

mer litteratur och forskning än tidigare blir vi stärkta i det vi gör, men det kan också leda till att vi behöver tänka om, vilket kan utveckla verksamheten.

3.1.2 Kulturell identitet

Så här har vi gjort:

Under läsåret 2013/2014 arbetade enheten med att förbättra och vidga sin förståelse för arbetet med kulturell identitet. Under 2014/2015 började vi problematisera begreppet för att förstå det. Begreppet kulturell identitet visade sig vara svårt att ta sig an. Kulturgruppen brottades med begreppet och visste inte riktigt hur vi skulle ta oss an det. För att vi skulle komma vidare i arbetet lyfte vi över området till kvalitetsgruppen där förskolechefen driver forumet. Vi började med att läsa olika forskningsartiklar och gemensamt försöka förstå begreppet på APT och studiedagar. Vi bröt ner begreppet i delar och förde dialog kring barns identitetsskapande, mångfald och kultur. Vi undersökte hur vi kunde förstå och förhålla oss till kulturell identitet. Vi förde dialog kring riktlinjer för arbetet med modern mål för att lägga grund till gemensamt förhållningssätt. Vidare resonerade vi för att utarbeta ett förhållningssätt som gör kulturell identitet till en del av vardagen istället för ett projekt.

Bland annat har vi samtalat kring olika familjesammansättningar. Vad man säger och hur man säger saker till varandra. Vi har bra dialoger vid matsituationen när det är barn som till exempel bara äter vegetarisk eller som inte får äta fläskkött. Vi räknar på olika språk, barnen lär sig enstaka ord på andra språk till exempel mjölk, vatten och hej. Vi sjunger sånger på olika språk och tittar i böcker på olika språk. Vi försöker involvera föräldrar genom att bjuda in dem. Barnen har tagit med böcker på sitt eget hemspråk.

I våra fördjupade dialoger och efter att ha tagit del av *Den mångkulturella förskolan - motsägelser och möjligheter*, av Johannes Lunneblad (2013) upplever vi att arbetet till stor del handlar om värdegrund och likabehandling. Genom att vi diskuterar kulturell identitet mer under planeringstid och APT kan arbetet leda till ett mer fördjupat och medvetet arbete. Vi ser att kulturell identitet är komplext och att vi har mer att lära.

Resultat och analys

Under läsåret 2014/2015 har vi jobbat mycket med att alla lika värde och alla kulturella identitet. Detta har skapat en större medvetenhet kring vårt agerande i olika situationer. Vi har fått syn på vad och hur vi säger saker, men vi upplever också att kulturell identitet sprider ringar på vattnet genom vår ”dialog-kultur”. Barnen har blivit tryggare med varandra och med oss pedagoger och på så sätt blir barnen tryggare i sin egen identitet. Barnen vågar säga vad de tycker och tänker och uttrycker att det de säger är viktigt och att man ska lyssna på varandra. Barnen läser ofta och pratar och reflekterar runt böckerna och bilderna i böckerna samt lär sig nya ord på andra språk. Vi vuxna får en gemensam grund att stå på och en fördjupad dialog genom diskussioner runt litteraturen vi läser. Vi tror att vi vidgar barnens vyer gällande svenska och utländska traditioner, seder och bruk. Vi menar också att vi skapar en nyfikenhet och vetskap kring och om andra kulturer. Våra barn visar nyfikenhet, nyfikenhet och söker kunskap och de använder oss pedagoger som verktyg i denna process.

3.1.3 Organisationens infrastruktur

Så här har vi gjort:

Vi upptäckte under våren 2014 att förskoleorganisationens infrastruktur behöver förändras. Personalen uttryckte att de inte visste när och hur utvecklingsgrupperna var inlagda på kalendariet. De upplevde även att många av de möten som de själva skulle hålla i föll bort av olika anledningar. Hösten 2014 var förskoleenheten föremål för Skolförbättringsarbete i form av en kartläggning. Kartläggningen av Knappekullaenhetens förskolor bygger på Ulf Blossings (Blossing m.fl.2012) arbete där variationen i skolors förbättringskapacitet synliggörs genom sex modeller av så kallade typskolor. Kartläggningen ska ses som en lägesbeskrivning vid den aktuella tidpunkten och som ett verktyg för planering och genomförande av fortsatta insatser för att utveckla den pedagogiska verksamheten. I kartlägningsrapporten från Blossing framkom att en prioriterad uppgift för förskoleenhetens förbättringsarbete var att stärka infrastrukturen. Ytterligare ett område som Blossing lyfte fram inom infrastrukturen var att vi behövde utveckla fler strategier för att utmana etablerade strukturer och invanda tankegångar. Detta samt våra egna observationer föranledde till omorganisation i infrastrukturen.

Resultat och analys

Redan en bit in på höstterminen 2014 blev det tydligt att det inte var hållbart att använda APT - tiden till utvecklingsgrupperna. Det var för lång tid mellan gångerna och utvecklingsarbetet stannade av. Under våren 2015 kom vi fram till att visa områden drevs även om det inte låg möten inplanerade för gruppen. Detta gällde tradition och IKT vilket resulterade i att vi tog bort dessa möten från kalendariet. De områden vi ansåg behövde ligga kvar på kalendariet var likabehandling och miljö. Likabehandlingsgruppen har visat sig fungera väl och arbetet drivs framåt. Pedagogerna i likabehandlingsgrupper tar ansvar i att driva och sprida arbetet i sina arbetslag. Miljögruppen har funnit det svårare att landa i uppdragets innehåll men efter förtydligande i uppdragets innehåll har miljögruppen påbörjat arbetet med hållbar utveckling och giftfri förskola Samordnar/kvalitetsgruppen har hela tiden träffats en timma varje vecka. Varannan vecka med förskolechef, varannan vecka själva på huset och då följs det pågående arbetet upp, vilket har fungerat tillfredställande. Detta grundar vi på att vi ser en progression i bland annat arbetet med kulturell identitet och språkutveckling som sam/kv driver. Vi tolkar det som att vi har kommit en bit på väg gällande organisationens infrastruktur och att utmaningen nu ligger i att hålla i och hålla ut.

3.2 Strategier

Förskoleenhetens utvecklingsområden för läsåret 2015/2016.

- **Systematiskt kvalitetsarbete genom aktionsforskning**
analys och resultat, genus och jämställdhet
- **Språkutveckling**
Språkutvecklande arbete utomhus
- **Kulturell identitet**
Värdegrund
- **Hållbar utveckling**
Giftfri förskola

3.2.2 Systematiskt kvalitetsarbete genom aktionsforskning- analys, resultat, genus och jämställdhet

Så här gör vi:

Under vårt andra år med aktionsforskning fortsätter vi att utveckla vår kunskap kring resultat och analys. Det gör vi genom att praktisera och skriva i våra kvalitets- och aktionsforskningsmallar. Initiering av arbetet med att utveckla rutiner ur ett genus- och jämställdhetsperspektiv i vårt arbetsmaterial.

3.2.3 Språkutveckling- Språkutvecklande arbete utomhus

Så här gör vi:

Vi aktualiserar och lägger fokus på vårt språkutvecklande arbete utomhus. Hur ser det ut? Vad gör vi? Hur förhåller vi oss till läroplanen när vi vistas utomhus? Kvalitetsgruppen driver arbetet på avdelningarna, förskolornas gemensamma forum används till dialog.

3.2.4 Kulturell identitet

Så här gör vi:

Grunden till hur vi arbetar med kulturell identitet ligger i var och ens egen förståelse av begreppet värdegrund. Vi fördjupar oss i värdegrundsbegreppet och vad det står för, för att därefter söka ett gemensamt förhållningssätt. Som utgångspunkt för detta arbete ligger dialog, litteratur och föreläsning.

3.2.5 Hållbar utveckling- Giftfri förskola

Så här gör vi:

Initieringen av arbetet med giftfri förskola har på börjats. Vår miljögrupp kommer att se över de dokument som vi tagit del av och startar upp arbetet hösten 2015.

3.3 Barnkonsekvensanalyser av strategierna

I alla de planerade strategierna finns aspekter som påverkar barnen. Om vi kan utveckla vårt arbete med resultat och analys kommer vi också att kunna göra bättre och fördjupade analyser vilket vi tänker synliggör lärprocesser hos barnen som vi kan bygga vidare på. I vårt fortsatta arbete med språkutveckling ser vi att vi breddar barns möjligheter till att utveckla sitt språk genom att även ta tillvara på tiden då verksamheten pågår utomhus. I arbetet med kulturell identitet och barns delaktighet och inflytande ska arbetet genomsyras av den demokratiska värdegrund samhället vilar på. Ur alla perspektiv är barnets bästa i fokus när vi fortsätter implementeringen av kulturell identitet, barns delaktighet och inflytande. Även initieringen av arbetet med giftfri förskola är i linje med barns bästa.

4 Referenslista

Johansson, Eva. (2005). *Möten för lärande. Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Stockholm: Liber

Lunneblad, Johannes. (2013). *Den mångkulturella förskolan- Motsägelser och möjligheter*. Studentlitteratur

Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. ([Ny rev.utg.]). Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2013). *Allmänna råd med kommentarer för förskolan*. Stockholm: Skolverket.

Åberg, Ann. (2005). *Lyssnandets pedagogik- etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Stockholm: Liber